

Lekce 2.

Text A: Máhtte ja Biret-Ingá hállaba telefovnnas.

Máhtte riŋge Biret-Ingái. Soai hállaba telefovnnas.

- Biret-Ingá telefovnnas.
- Buorre beaivi. Dáppe lea Máhtte.
- Ipmel atti.
- Na mo manná?
- Manná bures. Mo don ealát?
- Dearvan mun ealán.
- Boađátgo don dál deike mu lusa?
- In dál vuos boađe, muhto sáhtángo boahit eahkedis?
- Diedusge sáhtát. Boađe fal eahkedis.
- Na maid don barggat?
- Mun lean čál'li, mun barggan Ohcejoga gielddas. Gos don barggat?
- Mu bargobáiki lea meahcis, mun lean boazoalmmái. Mun in astta boahit dál danin go mun áiggun váldit hearggi gitta. Mun vuolggán vuodjit.
- Man boaris don leat?
- Mun lean guoktelogiguhtta jagi boaris. Naba don?
- Mun lean guokteloginjeallje jagi boaris.
- Gos don orut?
- Mun orun ruovttus. Mun lean eret Ohcejogas.
- Ándagassii, mun in gula maidege. Maid don dadjet?
- Mun dadjen, ahte lean eret Ohcejogas ja maiddái orun dáppe. Gos don leat eret?
- Mun lean eret Anáris. Mu mielas Ohcejohka lea čappa báiki.
- Na eale dearvan!
- Eale dearvan!

Biret-Ingá deaivá Elle kafeas. El'le lea Biret-Ingá ustit.

- Buorre beaivi.
- Ipmel atti.
- Maid don válddát?
- Mun válddán deaja ja vuodjaláibbi, vuordde... vuostáláibbi.
- Vuordde, mun buvttán dutnje. (...) Dáppe ii leat šat vuostáláibi, muhto luossaláibi gal lea. Dá, leage buorre.
- Giitu. Mu lusa boahit odne eahkedis Máhtte. Son lea boazoalmmái ja guoktelogiguhtta jagi boaris. Mu mielas son ii leat áibbas dábálaš bárdni. Mun vuorddán su garrasit.
- Gos son lea eret?
- Son lea eret náris. Oalle somás bárdni. Dál son lea meahcis. Gosbat du irgi, Piera, lea dál?
- Son lea várra boasttas dahje gávppis. Son doalvu reivve ja oastá vuoja ja márfi gávppis.

Slovíčka

hállat – hálan	/haallaah(t) – haalaan/	mluvit
hállaba	/haallapa/	oni (dva) mluví
riŋget – riŋgen	/riŋkeh(t) – riŋken/	volat, telefonovat
Biret-Ingái	/pii'rehiŋkäj/	Biret-Inga (SgIII)
soai	/soä'j/	oni (dva)
dáppe	/tää'ppe/	tady, zde
dál	/tääl/	nyní, teď
deike	/tejhke/	sem
vuos	/vue's/	nejdříve
odne	/otne/	dnes
eahkedis	/eä'hkeðis/	večer (kdy)
dieduŋge	/tieðuuske/	ovšem, samozřejmě
fal	/fâl/	jen
maid	/mââj/	také
bargat – barggan	/pârkah(t)/	pracovat, dělat
čál'li – čál'li	/čällii/	sekretářka
Ohcejohka – Ohcejoga	/oohcijooška – oohcijoo.a/	Utsjoki
gieldda – gieldda	/kiěłta – kielłta/	obec
gos	/koos/	kde, odkud
bargu – barggu	/pârkku – pâârkkuu/	práce
báiki – báikki	/päj ^h kii – pääjkhii/	místo
bargobáiki	/pârkopäj ^h kii/	pracovní místo
meahcci – meahci	/mëähcii – miähcii/	”divočina”, neosídlená oblast
boazu – bohcco	/puacuu – pohcco/	sob
almmái – albmá	/ââłmmäj – âłmää/	muž
boazoalmmái	/poa'coââłmmäj/	chovatel sobů
astat – asttan	/âstah(t) – ââstaan/	stihnout, mít čas
danin go	/tâniinŋko/	protože, neboť
váldit – váłddán	/vältiih(t) – vääłttään/	vzít (si)
heargi – hearggi	/hëärkii – hiärkkii/	sobí býk
gitta	/kiitta/	zavřený, zavřeno, předpona za-
vuodjit – vuoján	/vuot ^t i ⁱ ih(t) – vuojään/	jet, řídit
man	/mâân/	čeho (SgGen <i>mii</i>)
boaris, #boares	/puäriis – poä'res/	starý
jahki – jagi	/jââhkii – jââjii/	rok
ruoktu – ruovttu	/rűëktuu – ruovhtuu/	domov
gullat – gulan	/kuullaah(t) – kuulaan/	slyšet
maidege	/mâjteje/	nic
dadjat – dajan	/tâât ^t i ⁱ aah(t) – tââjaan/	říct, říkat
dadjet	/tâât ^t i ⁱ eh(t)/	řekl jsi
ahte	/âhte/	že
doppe	/too'ppe/	tam

Anár – Anára	/âânäär – âânäära/	Inari
čáppa, #čáppa	/čaappa/	hezký
deaivat – deaivvan	/tëäjvah(t) – tiäjvvaan/	trefit se; potkat, setkat se
ustit – ustiba	/ustiih(t) – ustiipa/	přítel
vuodja – vuoja	/vuot't'a – vuoja/	máslo
vuordit – vuorddán	/vüertiih(t) – vuorttään/	čekat
vuostá – vuosttá	/vüestää – vuostää/	sýr
buktit – buvtán	/puktiih(t) – puuvhtään/	přinést
šat	/šâh(t)/	už (ne)
luossa – luosa	/luossa – luosa/	losos
gal	/kâl/	ano (zdůrazňující kladná partikule)
áibbas	/aa'jppâs/	zcela
dábálaš, #dábálaš	/tääväälaš/	obvyklý
garrasit	/kâârrasih(t)/	velmi, silně
oalle	/oä'lle/	velmi, hodně
somá, #somás	/soomää, soomääs/	přijemný, zábavný
irgi – irggi	/irkii – iirkkii/	přítel; snoubenec
várra	/vaarra/	asi, zřejmě
boasta – boastta	/p'öästa – p'uasta/	pošta
doalvut – doalvvun	/töälvuuh(t) – tualvvuun/	odnést
dohko	/tohko/	tam (kam)
reive – reivve	/rejve – reejvve/	dopis
márffi – márfi	/márfii – määrfi/	uzenina
gávpi – gávppi	/kävpii – käävpii/	obchod

Text B: Máhtte boahdá gal'lestallat Biret-Ingá.

Biret-Ingá ássá unna dálus. Su dállu lea čáppa sajis. Dál son vuordá guossi. Uksabiel'lu čuodjá. Dat lea várra Máhtte. Biret-Ingá rahpá uvssa. Máhttehan dat leage. Biret-Ingá sihtá Máhte gievkkanii. Doppe leat beavddi alde guokte gáffegohpa ja beavddi birra njeallje stuolu. Biret-Ingá njoarrá Máhttii gáfe ja fállá nisoláibbi.

– Leago dus mielki?

– Ii leat, eaige leat sohkkaratge, muhto nisoláibbit gal leat. Leage buorre.

Biret-Ingá addá Máhttii lihti. Máhtte váldá nisoláibbi.

– Giitu. Dát leage albma njálgga láibi.

– Mun láibbun dávjá.

– Mun in máhte láibut, muhto biergomáli gal vuoššan.

– Galhan meahcis galgáge várra máhttit vuoš'šat biepmu, muđui nealgu.

– Dat lea duohta! Ja gal mun dagan bierggus earáge.

– Na, dallehan don it váldde guoimmi.

– De válddán! Mun in máhte láibut, inge goarrut.

– Manin it máhte láibut?

- Já-á, mun in gal dieđe. Muhto gal mun sáhtán oahpahallat. Muđui, lávetgo don dávjá čuoigat?
- De láven. Naba máhtátgo don juoigat?
- Galhan máhtán juoigat nugo juohke sápmelaš.
- Dat ii leat duohta, mun in gal máhte juoigat, vaikko lean sápmelaš.
- Gal don velá oahpat. Giitu gáfes.
- Leage buorre.

Fráze

- Gos don orut? /koos toon ooruuh(t)/ Kde bydlíš?
- Mun orun Sámis. /muun ooruun säämiis/ Bydlím v Laponsku.
- Gos don leat eret? /koos toon liäh eereh(t)/ Odkud jsi?
- Mun lean eret Anáris. /muun liän eereh(t) ânääris/ Jsem z Inari.
- Man boaris don leat? /mâän puáriis toon liäh(t)/ Jak jsi starý?
- Mun lean 27 jagi boaris. /muun liän küëkteloojiičieča jáâjii puáriis/ Je mi 27.
- Naba don? /nâpa toon?/ A ty?

Slovíčka

gal'lestallat – gal'lestalan	/kâllestâllah(t) – kâllestâlan/	jít na návštěvu, navštívit
ássat – ásan	/aassaah(t) – aasaan/	bydlet
un'ni, #unna	/unnii – uunna/	malý
sadji – saji	/sâât'í'ii – sââjii/	místo
guos'si – guossi	/küëssii – kuossii/	host
uksa – uvssa	/uksa – uuvssa/	dveře
biel'lu – biellu	/piëlluu – pielluu/	zvonek
čuodjat – *čuojan	/čuot'í'aaah(t) – čuojaan/	(za)zvonit
rahpat – raban	/rââhpaah(t) – rââvaan/	otevřít
sihtat – siđan	/siihtaah(t) – siiđaan/	požádat, poprosit
gievkkán – gievkkana	/k'ievhkaan – k'ievhkana/	kuchyně
gievkkanii	/k'ievhkaniij/	do kuchyně
beavdi – beavddi	/pěävtii – piävtii/	stůl
alde	/âlte/	na, s
gohppa – gohpa	/k'ohpa – k'oohpa/	šálek, hrnek
birra	/piirra/	kolem, o
stuollu – stuolu	/stuolluu – stuoluu/	židle
njoarrat – njoaran	/n'uarraah(t) – n'uaaraan/	nalít
Máhttii	/máhttij/	SgIII
nisoláibi – nisoláibbi	/nii'solájpíi – nii'solääjppii/	bábovka
sohkar – sohkkara	/sohkaar – sohkara/	cukr
sohkkarat	/sohkarah(t)/	cukr (PINom)
lihtti – lihti	/lihtii – lihtii/	nádoaba
albma	/álma/	správný

njálgga, #njálgga	/n ¹ aalkka/	chutný
dávjá	/tävjää/	často
máhttit – máhtán	/mähtti(t) – mähtään/	umět
vuoššat – vuoššan	/vüěššah(t) – vuoššaan/	vařit
galgat – galgган	/kâlkah(t) – kââlkkaan/	muset
muđui	/muđuj/	jinak
nealgut – nealggun	/něäлкуuh(t) – niäلكkuun/	vyhládnout
duohta, #duohta	/tuohta/	pravda
dahkat – dagan	/tââhkaah(t) – tââ.aan/	udělat
eará	/iärää/	jiný
dalle	/tââ'lle/	tehdy
láibut – láibbun	/lajpuuh(t) – laajppuun/	péct
goarrut – goarun	/kuarruuh(t) – kuaruun/	šít
sáhttit – sáhtán	/sähtti(t) – säähtään/	mocť
oahpahallat – oahpahalan	/uahpahtâllah(t) – uahpahtâlan/	studovat
lávet – láven	/lääveh(t) – lääven/	mít ve zvyku
čuoigat – čuoigган	/čüějkah(t) – čuojkkaan/	lyžovat
juoigat – juoigган	/jüějkah(t) – juojkkaan/	jojkovat
nugo	/nuu'.o/	tak jako
juohke	/jue'hke/	každý
sápmelaš – sápmelačča	/sääpmelaš – sääpmelâčča/	Sám
vaikko	/vââ'jhko/	ačkoli
velá	/velää/	ještě
oahppat – oahpan	/öâhpah(t) – uahpaan/	učít se

Mluvnice

A. Lokativ, posesivní konstrukce

Lokativ je pád vyjadřující umístění něčeho někde či v něčem nebo odchod či odebrání něčeho odněkud či z něčeho. Koncovka -s se připojuje k vokalickému kmeni ve slabém stupni:

<i>boasta</i> ‘pošta’	> <i>boasttas</i> ‘na poště, z pošty’
<i>ruoktu</i> ‘domov’	> <i>ruovttus</i> ‘doma, z domova’
<i>bargu</i> ‘práce’	> <i>barggus</i> ‘v práci, z práce’
<i>sadji</i> ‘místo’	> <i>sajis</i> ‘na místě, z místa’

Následující příklady ilustrují použití lokativu:

<i>Máhtte lea boasttas.</i>	Máhtte je na poště.
<i>Máhtte boahá boasttas.</i>	Máhtte přichází z pošty.
<i>El'le lea ruovttus.</i>	Elle je doma.
<i>Gáffe lea gohpas.</i>	Káva je v hrnku.
<i>Lihtis lea sohkar.</i>	V nádobě je cukr.
<i>Piera dállu lea čáppa sajis.</i>	Pierův dům je na krásném místě.

Lokativ se používá i v posesivních konstrukcích:

<i>Máhtes lea beana.</i>	Máhtte má psa.
<i>Elles lea čáppa ruoktu.</i>	Elle má krásný domov.
<i>Mus lea nisoláibi.</i>	Mám bábovku.
<i>Leago Jovnnas moarsi?</i>	Má Jovna přítelkyni/snoubenku?
<i>Pieras ii leat bargu.</i>	Piera je bez práce.

B. Modální a další "pomocná" slovesa.

Mnohá slovesa lze v sámštině používat jako slovesa pomocná: "pomocné" sloveso je ve finitním tvaru a významové sloveso stojí za ním v základním tvaru (infinitivu):

<i>Biret máhtta juoigat.</i>	Biret umí jojkovat.
<i>El'le láve čuoigat.</i>	Elle obvykle / ráda lyžuje.
<i>Mun in sáhte boahtit eahkedis.</i>	Večer nemůžu přijít.
<i>Áiggun oahpahallat sámegiela.</i>	Chci se učit sámsky.
<i>Dál don galggat vuolgit.</i>	Musíš teď jít.
<i>Mun in astta vuoššat gáfe.</i>	Nestihnu uvařit kávu.
<i>Máhtte vuolga vuodjit.</i>	Máhtte se vydává na cestu.

C. Pokračování zájmen

Zde jsou tvary SgNom, SgGen a SgLok některých zájmen:

	<u>já</u>	<u>ty</u>	<u>on</u>	<u>to</u>	<u>toto</u>	<u>kdo</u>	<u>co</u>	
SgNom	<i>mun</i>	<i>don</i>	<i>son</i>	<i>dat</i>	<i>dát</i>	<i>gii</i>	<i>mii</i>	
SgGen	<i>mu</i>	<i>du</i>	<i>su</i>	<i>dan</i>	<i>dán</i>	<i>gean</i>	<i>man</i>	(& maid)
SgLok	<i>mus</i>	<i>dus</i>	<i>sus</i>	<i>das</i>	<i>dás</i>	<i>geas</i>	<i>mas</i>	

Tázací zájmeno *mii* má dva možné objektové tvary, definitní *man* a indefinitní *maid*. Určitý tvar zájmena (*man*) předpokládá referent ohraničeného množství, neurčitý (*maid*) naopak:

<i>Maid don válddát?</i>	Co (Jaký) si dáš?
<i>Man don válddát?</i>	Který si dáš?

D. Kompozita

Ze substantiv lze vytvářet kompozita celkem libovolně:

<i>vuodja</i> 'máslo' + <i>láibi</i> 'chléb'	> <i>vuodjaláibi</i> 'sendvič'
<i>lákca</i> 'smetana' + <i>jiekŋa</i> 'led'	> <i>lákcajiekŋa</i> 'zmrzlina'
<i>spábba</i> 'míč' + <i>čiekčan</i> 'kopání'	> <i>spábbačiekčan</i> 'kopaná'

Pokud je první část kompozita slovo s vokálním kmenem a kmenovým vokálem je *i* nebo *u*, změni se tyto následovně: *i* > *e* a *u* > *o*.

<i>bargu</i> 'práce' + <i>báiki</i> 'místo'	> <i>bargobáiki</i> 'pracovní místo'
<i>biergu</i> 'maso' + <i>málli</i> 'polévka'	> <i>biergomálli</i> 'vývar'

boazu ‘sob’ + *almmái* ‘muž’ > *boazoalmmái* ‘chovatel sobů’
márfi ‘uzenka’ + *láibi* ‘chléb’ > *márfeláibi* ‘sendvič se salámem’

E. Predikátový a atributivní tvar adjektiv

Mnohá sámská adjektiva mají dva různé základní tvary v závislosti na pozici ve větě. tj. jsou-li částí predikátu, nebo atributem:

Máhtte lea guhkki. Máhtte je vysoký.
Máhtte lea guhkes bárdni. Máhtte je vysoký chlapec.

Predikativní tvar adjektiva lze skloňovat, atributiv je nesklonný. Adjektivní atribut se svým řídicím členem nekongruuje!

Tvoření atributivních tvarů adjektiv je složité a částečně nepravidelné. Proto je snazší se je učit z paměti. Tvar atributivu se ve slovnících označuje symbolem “#”. Příklady:

<i>un'ni, #unna</i>	<i>Biret-Ingá lea oalle un'ni.</i>	B-I. je celkem malá.
	<i>Biret-Ingá lea unna nieida.</i>	B-I. je malá dívka.
<i>boaris, #boares</i>	<i>Áddjá lea hui boaris.</i>	Děda je dost starý.
	<i>Son lea mu boares ustit.</i>	To je můj starý přítel.
<i>somá, #somás</i>	<i>Dát lea somá.</i>	To je milé.
	<i>Dus lea somás dálle.</i>	Máš příjemný dům.
<i>stuoris, #stuorra</i>	<i>Máhte dálle lea stuoris.</i>	Máhtteho dům je velký.
	<i>Máhtes lea stuorra dálle.</i>	Máhtte má velký dům.
<i>čáppis, #čáppa</i>	<i>Inggá dálle lea čáppis.</i>	Inžin dům je hezký.
	<i>Inggás lea čáppa dálle.</i>	Ingá má hezký dům.
<i>njálggis, #njálgga</i>	<i>Dát láibi lea njálggis.</i>	Tento chléb je dobrý.
	<i>Dát lea njálgga láibi.</i>	Toto je dobrý chléb.

Například adjektivum *dábálaš* ‘obvyklý’ nemá zvláštní atributivní tvar.

F. Užití číslovek

U číslovek vyšších než jedna má následující jmenný člen fráze tvar SgGen:

Máhtes leat guokte oappá. Máhtte má dvě sestry. (SgNom *oabbá*)
Beavddi birra leat njeallje stuolu. Kolem stolu jsou čtyři židle. (SgNom *stuollu*)
Mus leat čuođi ruvnno. Mám sto korun. (SgNom *ruvdno*)

Kvantory *mánge* ‘hodně’, *moadde* ‘pár, několik’ a *gal'le* ‘kolik?’ se používají stejně jako číslovky:

Inggás leat mánge vilbeale ja oarpmeale. Ingá má hodně bratranců a sestřenic.
Orrunlanjas leat moadde stuolu. V obýváku je několik židlí.
Gal'le ruvnno dus leat? Kolik máš korun?

S číslovkou *okta* ‘jedna’ se používá SgNom:

Mus lea okta oabbá.

Mám jednu sestru.

Všimněte si, že slova *moadde* a *mán̄ga* lze skládat s částmi číslovek *-logi* a *-nuppelohkái*:

moaddenuppelohkái (ca 12–14), *mán̄ganuppelohkái* (ca 14–18), *moaddelogi* (ca 20–40), *mán̄galogi* (ca 40–80)

G. Další typy střídání stupňů

G.1. Částečně znělé gemináty (III – II):

bb	pp	oabbá – oappá	/õaḅpää – uäppää/	sestra
dd	tt	haddi – hatti	/hâdtii – hâättii/	cena
gg	kk	biegga – biekká	/piēgka – piekka/	vítr
ddj	dj	áddjá – ádjá	/ad ^l t ^l ää – äät ^l t ^l ää/	děda
zz	cc	gazza – gacca	/kâzca – kâcca/	nehet
žž	čč	viežžat – vieččan	/viēžžah(t) – vieččaan/	jít pro

G.2. Skupina sonorantu a dalšího konsonantu (III – II)

ḁb	ḁbb	beaḁbi – beaḁbbi	/pěāḁpii – piāḁppii/	lopatka (kost)
ḁg	ḁgg	geaḁgi – geaḁggi	/kěāḁkii – kiāḁkkii/	kámen
ḁv	ḁvv	báḁva – báḁvva	/paḁva – paaḁvva/	fládr
ib	ibb	láibi – láibbi	/lājpii – lāājppii/	chléb
id	idd	nieida – nieidda	/niējta – niejtta/	dívka, dcera
if	iff	riifu – riiffu	/rijfuu – riijffuu/	hlemýžď
ig	igg	čuoigat – čuoiggan	/čūējkah(t) – čuojkkaan/	lyžovat
ihl	ihll	máihli – máihlli	/mājLii – mājLLii/	míza
ihm	ihmm	duihmi – duihmmi	/tujMii – tuujMMii/	hloupý
ihn	ihnn	čáihni – čáihnni	/čājNii – čāājNNii/	datel
il	ill	biila – biilla	/pijla – piijlla/	auto
ir	irr	láiri – láirri	/lājrii – lāājrii/	jíl
is	iss	gáisá – gáissá	/kâjsää – kâajssää/	hora se sněhovou čepicí
iv	ivv	deaivat – deaivvan	/tēājvah(t) – tiājvvaan/	strefit se; potkat se
lb	lbb	silba – silbba	/silpa – siilppa/	stříbro
ld	ldd	guoldu – guolddu	/kūēltuu – kuolttuu/	sněžná bouře
lf	lff	skuolfi – skuolffi	/skūēlfii – skuolffii/	sova
lg	lgg	vuolgit – vuolggán	/vūēlkiih(t) – vuolkkään/	odejít
ls	lss	goalsi – goalssi	/kōālsii – kuālssii/	jistý druh kachny
lš	lšš	álša – álšša	/alša – aalšša/	kondice, síla
lv	lvv	balva – balvva	/pâlvva – pââlvva/	mrak
mb	mbb	bumbá – bumbbá	/pumpää – puumppää/	bedna
nd	ndd	gánda – gándda	/kanta – kaantta/	chlapec
nž	nžž	stánž̄i – stánž̄ži	/stānčii – stāānččii/	míle
ŋg	ŋgg	mán̄ga – mán̄gga	/maŋka – maan̄kka/	mnohý
rb	rbb	árbi – árbbi	/ärpii – äärppii/	dědictví
rd	rdd	čearda – čeardda	/čēārta – čiārtta/	rod, kmen

rf	rff	márfi – márffi	/märfii – määrfii/	uzenka
rg	rgg	biergu – bierggu	/piērkuu – pierkkuu/	maso
rj	rjj	muorji – muorjji	/müerjii – muorjii/	lesní plod
rs	rss	bursa – burssa	/pursa – puurssa/	peněženka
rš	ršš	morša – moršša	/morša – mooršša/	mrož
rv	rvv	arvi – arvvi	/ârvii – âârvvii/	děšť
rž	ržž	gárži – gáržži	/kärčii – käärchii/	úzký
vd	vdd	ravda – ravdda	/râvta – râvttta/	okraj
vg	vgg	čuovga – čuovgga	/čüevka – čuovkka/	světlo
vhl	vhll	skávhli – skávhlli	/skävLii – skävLLii/	racek
vj	vjj	čoavji – čoavjji	/čöavjii – čuävjjii/	břicho
vl	vll	lávlut – lávllun	/lavluuh(t) – laavlluun/	zpívat
vr	vrr	jávri – jávrii	/jävrüi – jäävrii/	jezero
vz	vzz	sávza – sávzza	/savca – saavcca/	ovce
vž	vžž	guovža – guovžža	/küevča – kuovčča/	medvěd

G.3. Sonorant + h + okluziva (III – II)

ic	icc	gáica – gáicca	/kaj ^h ca – kaajhca/	koza
ik	ikk	čuoika – čuoikka	/čüej ^h ka – čuojhka/	komár
ip	ipp	biipu – biippu	/pij ^h puu – piijhpuu/	dýmka
it	itt	áiti – áitti	/äj ^h tii – ääjhtii/	seník
lk	lkk	mielki – mielkki	/mïl ^h ki – mielhkii/	mléko
lp	lpp	stoalpu – stoalppu	/stöäl ^h puu – stualhpuu/	sloup
lt	ltt	sálti – sáltti	/säl ^h tii – säälhtii/	sůl
mp	mpp	gumpe – gumppe	/kum ^h pe – kuumhpe/	vlk
ŋk	ŋkk	báŋku – báŋkku	/paŋ ^h kuu – paanhkuu/	banka
rc	rcc	bircu – birccu	/pir ^h cuu – piirhcuu/	kostka
rč	rčč	skurču – skurčču	/skur ^h čuu – skuurhčuu/	soutěžka
rk	rkk	mearka – mearkka	/mëär ^h ka – miärhka/	znak
rp	rpp	árpu – árppu	/ar ^h puu – aarhpuu/	nit
rt	rtt	bárti – bártti	/päř ^h tii – päärhtii/	neštěstí
vk	vkk	lávka – lávkka	/lav ^h ka – laavhka/	taška
vp	vpp	gávpi – gávppi	/käv ^h pii – kävhpüi/	obchod

Cvičení.

1. Vytvořte GenSg jmen a 1Sg a 3Sg sloves od daných základních tvarů:

boahitit	biebm (jídlo)
stohpu (dřím)	máhttit (moci, umět)
diibmu (hodina)	gávdnat (najít)
luohkká (třída)	buktit (přinést)
oabbá (sestra)	stoahkat (hrát si)
skuvla (škola)	vuodjit (jet, řídit)
lohkat (číst)	addit (dát)
uksa (dveře)	borrat (jíst)
sátni (slovo)	vázzit (chodit)
sean̄ga (pošta)	viehk (běžet)
bassat (mýt, prát)	čierut (plakat)
dahkat (dělat)	dáhttit (chtít)
diehtit (vědět, znát)	fállat (nabízet)
goarrut (šít)	hállat (mluvit)
njoarrat (nalít, lit)	oahppat (učit se)
rahpat (otevřít)	smiehttat (minit)

2. Doplněte vhodné tvary daných slov v překladu:

Gii do _____? (přicházet) (být)	Gos Biret-Elle _____?
Mo don _____? (žít)	Mun _____ dearvan.
Biret-Elle _____ olgun [venku]. dohko [tam].	Na mun _____ (jít)
Sára _____ (jíst) vuosttá.	Mun _____ (jíst) márffi.
Don _____ (jíst) moni [vejce].	Eadni _____ (pít) káfe.
Don _____ (pít) teaaja.	Mánná _____ (pít) mielkki.

3. *Odpovězte na otázky:*

Maid don oasttát? _____ (*mléko; mielki*)

Maid don jugat? _____ (*kávu*).

Maid Máhtte borrá? _____ (*uzeninu; márfi*)

Maid Jovvna juhká? _____ (*čaj*)

Maid don borat? _____ (*chléb*)

Maid don válddát? _____ (*sýr, vuostá*)

4. *Přeložte, případně též odpovězte na otázku:*

Máhtte je v obchodě.

Otec přijde z Utsjoki (Ohcejohka).

Večer vyjedu z Brna.

Jídlo je na stole.

Elle čeká v kavárně.

Na Máhtteho sendviči je salám a uzené maso.

Mám kávu a koláč.

Má sestra má kočku.

Nemám psa.

Jak se jmenuješ?

Kolik ti je?

Žiješ v Inari (Anár)?

Jsi z Laponska?

Jak se jmenuje tvá matka?

Co dělá tvůj otec?

Odkud je tvá žena/muž?

Umiš německy?

Učíš se sámsky?

Stihneš uvařit kávu?

Je tu telefon?

Můžeš napsat své číslo?

Je tvé číslo 14678907?

5. Vytvořte na zítřek fiktivní denní rozvrh. Použijte např. slova borrat, juhkat, gal'lestallat, fitnat, oaddit, oahpahallat, oastit, vuoš'šat:

9:00 _____
17:00 _____
11:00 _____
19:00 _____
13:00 _____
21:00 _____
15:00 _____
23:00 _____

6. Odpovězte kladně i záporně:

Boahtágo guos'si? _____
_____

Astattatgo don? _____
_____

Leatgo don Inggá? _____
_____

Jugatgo káfe? _____
_____

Vuojátgo biillain? [autem] _____
_____

Vuodjago Máhtte? _____
_____

Boadátgo ihttin? _____
_____

Manatgo Inggá lusa? _____
_____

Boratgo láibbi? _____

_____

Gulatgo maidege? _____

_____

Vuolggátgo dál jo? _____

_____

Boadángo mielde? [*s sebou*] _____

_____

Mannágo Biret ieš? [*sama*] _____

_____

Hálatgo sámegeiela? _____

_____

7. Slova v závorkách dejte do správného tvaru:

(Mannat) _____ go don Máhte lusa? Piera (boahit) _____. Mun (ii oastit) _____ láibbi. Injá, (oastit) _____ mielkki! Máhtte, (boahit) _____!
Elle (ii juhkat) _____ káfe. Máhtte (juhkat) _____ káfe. Don (ii mannat) _____ dál. Mun dat (vuodjit) _____. Don (ii vuodjit) _____
? Mun (leat) _____ bárdni. (Astat) _____ go Máhtte boahit?

Konverzace

1. Konverzujte na téma cestování:

Gos don áiggut fitnat? Mun áigun fitnat Fránkariikkas...

Áiggutgo don fitnat Norggas? In áiggo. Áiggun. Hálatgo... Vuolggátgo... Válddátgo...

Leatgo... Itgo bora... Iigo son bora... Ingo mun bora...

2. Potkáte náhodou přítele. Pozdravte ho a vyměňte si základní fráze. Něco mu nabídněte; poptejte se, co by rád jedl/pil. Použijte následující slovesa: gáffe, deadja, čáhci (*voda*), limonáda, mielki, vuolla, viidni, márfeláibi, vuostaláibi, luossaláibi, nisoláibi (*buchta*), gáhkku (*dort*), šokoládagáhkku, gohtta (*koláč*), donitsa (*donuts, koblih*).

3. Konverzujte na téma denního rozvrhu. Použijte např. otázky Maid don áiggut dahkat diibmu...?

4. Rozviňte telefonickou konverzaci s přítelem. Pozvěte ho na návštěvu, či naopak se zeptejte, zda můžete na návštěvu k němu. Dohodněte se na době návštěvy. Použijte následující lexikon:

boahit, gal'lestallat, lusa, astat, sáhttit (*moci, smět*), dál (*ted'*), farga (*hned*), vuos ~ vel ~ velá (*ještě*), otne (*dnes*), ihttin (*zítra*), id'đes (*ráno*), eahketbeaivve (*odpoledne*), eahkedis (*večer*);

Boadátgo gal'lestallat mu?	<i>Přijdeš mě navštívit?</i>
Boadátgo deike mu lusa?	<i>Přijdeš sem za mnou?</i>
Sáhtángo boahit du lusa?	<i>Můžu k tobě přijít?</i>
Sáhtángo gal'lestallat du otne?	<i>Můžu tě dnes navštívit?</i>
Mun in dál sáhte.	<i>Ted' nemůžu.</i>
Mun in otne astta.	<i>Dnes to nestihnu.</i>
Muhtto sáhtángo boahit ihttin?	<i>Můžu však přijít zítra?</i>
Dál it sáhte, muhtto sáhtátgo boahit eahkedis?	<i>Ted' nemůžeš, ale můžeš přijít zítra?</i>
Sáhtán gal.	<i>Ano, mohu.</i>
Moai oaidnaletne dalle!	<i>Pak se uvidíme!</i>